

РЕШЕНИЕ

№ 5038

гр. С., 20.03.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 31 СЪСТАВ, в публично заседание на двадесет и шести февруари през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: МИРОСЛАВ В. СТОЯНОВ

при участието на секретаря ГЕРГАНА Н. БАРАКОВА
като разгледа докладваното от МИРОСЛАВ В. СТОЯНОВ Гражданско дело
№ 20231110159538 по описа за 2023 година

Предявени са искове от Е. К. С., ЕГН: *****, адрес: гр. С., ул. „Б.“ № 72А, вх. А, ет. 6, ап. 18, срещу „С. К.“ ООД, ЕИК: *****, седалище и адрес на управление: гр. С., бул. „Ц. Ш.“ № 115Е, ет. 5, по чл. 26, ал. 1 ЗЗД вр. чл. 22 ЗПК вр. чл. 146 и чл. 143 ЗЗП, за прогласяване нищожност на договор за паричен заем Кредирект № ***** от 15.10.2022 г., сключен между „С. К.“ ООД и Е. К. С., а при условията на евентуалност – за прогласяване нищожност на клаузата по чл. 3.7 от горепосочения договор за паричен заем от 15.10.2022 г., предвиждаща фиксиран лихвен процент по заема от 40,05 %, както и клаузата по чл. 6.2 вр. чл. 6.1 от процесния договор вр. чл. 33, ал. 1 от Общите условия на ответното дружество, предвиждаща заплащане на неустойка в размер на 3 651,12 лв. при непредоставяне на обезпечения – поръчител или банкова гаранция.

Ищецът твърди, че между страните е сключен договор за паричен заем на 15.10.2022 г., по силата на който му бил отпуснат заем в размер на 1 800 лв., Твърди нищожност на различни основания на горните две клаузи, което довело до неправилно изчисляване и посочване на ГПР, което обстоятелство превръщало процесния договор в нищожен. Ето защо моли съда да постанови решение, с което да прогласи недействителността на цЕ.я договор, а в условията на евентуалност – да прогласи нищожността на клаузите по чл. 3.7 и чл. 6.2 вр. чл. 6.1 от процесния договор.

В срока по чл. 131 ГПК „С. К.“ ООД оспорва иска по изложени съображения.

Съдът, като обсъди събраните доказателства и доводите на страните, приема за установено следното от фактическа страна:

Страните не спорят и с обявления за окончателен доклад по делото съдът е обявил за безспорни и ненуждаещи се от доказване по реда на чл. 146, ал. 1, т. 3 ГПК, че на 15.10.2022 г. между страните е сключен договор за паричен заем Кредирект № *****, със соченото в исковата молба съдържание, по силата на който договор на

ищеца е предоставен заем в размер на 1 800 лв. при фиксиран годишен лихвен процент на кредита от 40,05 % и неустойка за непредоставено обезпечение от 3 651,12 лв., с 18 месечни погасителни вноски, като общо дължимата сума по кредита с включена неустойка е 6 174 лв. Същите се установяват и от приетия по делото договор за паричен заем Кредирект № ***** от 15.10.2022 г. По силата на сключения договор кредиторът се е задължил да предостави на ищеца сума в размер на 1 800 лв., която сума да бъде върната от кредитополучателя в срок до 15.04.2024 г. съгласно погасителен план по т. 4 от договора. Видно от погасителния план между страните били уговорени 18 погасителни вноски в два варианта – без и с включена неустойка. В първия случай първите четири вноски са в размер на 60,08 лв., включваща единствено лихва, а останалите четиринадесет са в размер на 163,04 лв., включваща главница и лихва. Във втория случай всяка вноска е в размер на 343 лв., включваща главница, лихва и неустойка. Уговореният ГПР бил в размер на 48,21 %, а процентът на фиксираната годишна лихва – в размер на 40,05 %.

Видно от т. 6.4 от процесния договор уговорената заемна сума от 1 800 лв. е предадена на заемополучателя в български лева, като същото представлява безспорен факт между страните.

Съгласно т. 6.1 от договора заемателят се задължава в срок от три дни, считано от усвояване на заемната сума, да предостави обезпечение, по начина и реда, и отговарящо на условията на чл. 33, ал. 1 на Общите условия: поръчител или банкова гаранция (поне едно от изброените).

Съгласно т. 6.2 от договора при неизпълнение на т. 6. 1., заемателят дължи на заемотателя неустойка в размер на 3 651,12 лв. Посочено е, че неустойката се начислява автоматично от заемотателя, като същата се заплаща разсрочено съгласно погасителния план.

От представените по делото общи условия, приложими към процесния договор, се установява, че съгласно чл. 33, ал. 1, от същите, при сключването на индивидуалния договор страните могат да уговорят предоставянето на едно от следните обезпечения: поръчителство на едно или две физически лица, които да отговарят на посочените изисквания (т. 1); безусловна банкова гаранция при посочените изисквания (т. 2).

Съгласно Общите условия, чиято приложимост в случая не се оспорва от страните, осигуреното като обезпечение поръчителство следва да е от едно или две физически лица, които отговарят кумулативно на следните условия: имат осигурителен доход общо в размер на най-малко 7 пъти размера на минималната работна заплата за страната; случай на двама поръчитЕ., размерът на осигурителния доход на всеки един от тях трябва да е в размер на поне 4 пъти минималната работна заплата за страната; не са поръчитЕ. по други договори за заем, сключени със заемотателя; не са заематЕ. по сключени и непогаесии договори за заем, сключени със Заемотателя; нямат кредити към банки или финансови институции е класификация различна от "Редовен", както по активни, така и по погасени задължения, съгласно справочните данни на ЦКР към БНБ; да представят служебна бележка от работодателя си или друг съответстващ документ за размера на получавания от тях доход.

В случай че заемателят избере като представяне на обезпечение банкова гаранция, тя трябва да съответства на условията по чл. 33, ал. 1, т. 2 от общите условия, а именно: безусловна банкова гаранция, издадена от лицензирана в БНБ търговска банка, за период, включващ от сключване на договора за заем до изтичане на 6 месеца след падежа на последната редовна вноска по погасяване на заема и

обезпечаваша задължение в размер на два пъти общата сума за плащане по договора за заем включваща договорената главница и лихва.

Съгласно чл. 34 от ОУ, при предоставяне на обезпечения по чл. 33, ал. 1. т. 1 и 2 предлаганото обезпечение следва да се предостави в офис на дружеството. В случаите, при които се учредява поръчителство на заема, поръчителят следва да се яви в офис на Заемодателя заедно със Заемателя, в сроковете, предвидени в общите условия, за даване съгласие, за обработване на лични данни и сключване на договор за поръчителство.

При така установеното от фактическа страна, съдът прави следните правни изводи:

Предмет на делото са искиове с правно основание по чл. 26, ал. 1 ЗЗД вр. чл. 22 ЗПК вр. чл. 146 и чл. 143 ЗЗП, за прогласяване нищожност на договор за паричен заем Кредирект № ***** от 15.10.2022 г., а при условията на евентуалност – за прогласяване нищожност на клаузата по чл. 3.7 от горепосочения договор за паричен заем от 15.10.2022 г., предвиждаща фиксиран лихвен процент по заема от 40,05 %, както и клаузата по чл. 6.2 вр. чл. 6.1 от процесния договор вр. чл. 33, ал. 1 от Общите условия на ответното дружество, предвиждаща заплащане на неустойка в размер на 3 651,12 лв. при непредоставяне на обезпечения – поръчител или банкова гаранция.

По така предявените искиове, в доказателствена тежест на ищеца е да докаже сключването на процесния договор за кредит с посоченото в исковата молба съдържание, а в тежест на ответника е да докаже, че процесния договор съдържа валидни и равноправни клаузи, както и всички свои възражения.

Процесният договор за заем има характеристиките на договор за потребителски кредит съгласно дадената в чл. 9, ал. 1 ЗПК легална дефиниция, а кредитополучателят има качеството потребител по смисъла на § 13, т. 1 от ДР на ЗЗП. Ето защо същите следва да бъдат съобразени изцяло с изискванията на ЗПК и ЗЗП.

Настоящият съдебен състав приема, че автономията на волята на страните да определят свободно съдържанието на договор /източник в частност на претендираните от ищеца вземания/, е ограничена от разпоредбата на чл. 9 ЗЗД в две посоки: съдържанието на договора не може да противоречи на повЕ.телни норми на закона – каквито са именно нормите на ЗПК, а в равна степен и на добрите нрави, което ограничение се отнася както до гражданските сделки, така и за търговските сделки /чл. 288 ТЗ/, като за спазването им съдът следи служебно – виж и задължителните за съдилищата разяснения, дадени с т. 3 от Тълкувателно решение № 1/2009 г. на ВКС по тълк. дело № 1/2009 г., ОСТК и с т. 1 и 2 от Тълкувателно решение № 1/2013 г. на ВКС по тълк. дело № 1/2013 г., ОСГТК.

При нормативното отсъствие на конкретно предвиден размер, до който е допустимо да се уговаря възнаградителната лихва, преценката относно съответствието ѝ с добрите нрави следва да се извърши, като се изхожда от нейните същност и функции. Лихвата е граждански плод, възнаграждение, което се дължи за използването на предоставения на кредитополучателя финансов ресурс. Тя овъзмездява кредитора за времето, през което е лишен от възможността да използва паричните средства и да извлича облага от тях, като се явява насрещна престация по договора. В този смисъл нейният размер е в съответствие с морала, когато не води до несправедливо обогатяване на кредитора. Според приетото в съдебната практика (Решение № 378 от 18.05.2006 г. по гр. д. № 315/2005 г. на ВКС, II г. о., Определение № 901 от 10.07.2015 г. по гр. д. № 6295/2014 г. на ВКС, IV г. о.), възнаградителната лихва може да

надхвърля размера на законната лихва, с която се съизмерват вредите за времето, в което остава неудовлетворено кредиторското парично притежание. За противоречащи на добрите нрави се считат сделки (уговорки), с които неравноправно се третират икономически слаби участници в оборота, използва се недостиг на материални средства на един субект за облагодетелстване на друг, като е изведено, че уговорка относно размера на възнаградителната лихва, надвишаваща трикратния размер на законната лихва, противоречи на добрите нрави, а ако вземането е обезпечено - следва да се приеме лихва, която превишава друкратния размер на законната лихва.

В разглеждания случай посочения в договора годишен лихвен процент от 40,05 % е над три пъти размера на законната лихва, която към момента на сключване на договора е в размер на 10,49 %. С така уговореното възнаграждение се създава значително неравновесие между престациите, които си дължат страните. Действително, възможно е по-неблагонадеждния финансов профил на един тип кредитополучател да обуславя и по-висок риск вземането да не бъде издължено съобразно уговореното, което обосновава дължимото възнаграждение да бъде по-високо. От друга страна, кредиторът, като търговец, извършващ по занятие дейност по отпускане на заеми, не следва необосновано да прехвърля риска от неплатежоспособност на кредитополучателя преимуществено върху последния, завишавайки цената на кредитиране с цел да компенсира евентуалните загуби от пълно или частично неиздължаване. Неизпълнението от страна на потребителя е нормален стопански риск за дейността на кредитора, който следва да бъде ограничен чрез предварително извършената при отпускане на кредита оценка. Ето защо настоящият съдебен състав счита, че клаузата от процесния договор, предвиждаща задължение за заплащане на възнаградителна лихва при годишен лихвен процент от 40,05 %, е нищожна на основание чл. 26, ал. 1, предл. 3 ЗЗД, като накърняваща добрите нрави.

Настоящият съдебен състав намира, че уговорената в т. 6. 2 от договора неустойка в размер на 3 651,12 лв. за непредоставяне на обезпечение е в противоречие с добрите нрави и е неравноправна клауза. Функцията на неустойката е да обезпечи изпълнението на задължението и да служи като обезщетение за вредите от неизпълнението, без да е нужно те да се доказват (чл. 92, ал. 1 ЗЗД). При договора за заем основното задължение на заемателя е да върне на падежа заетата сума, ведно с уговорената възнаградителна лихва. Процесната клауза за неустойка по т. 6 от договора въвежда възникването на неустойка задължение за заемателя не при неизпълнение на главното задължение (задължението за връщане на получения заем), а при неизпълнение на съпътстващо такова – непредоставяне на точно описано обезпечение, като размерът на неустойката е в размер на над 200 % отпуснатия заем. С оглед на това следва да се посочи, че неустойката излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, тъй като при неизпълнението на задължението за предоставяне на обезпечение, което не е същественото задължение при договора за заем, а съпътстващо такова. Начинът, по който е уговорена неустойката сочи, че заемателят всякога ще дължи неустойка, ако в краткия тридневен срок от подписване на договора не осигури обезпечение, дори и когато той е изправна страна по отношение на основното си задължение – да връща на падежа главницата ведно с възнаградителната лихва. Следователно, дори и интересът на кредитора по договора за заем да е удовлетворен – той в срок да получава главницата и възнаграждението си – кредиторът ще има право да получи и допълнително неустойка, надвишаваща повече от два пъти размера на отпуснатия заем и която не е свързана с неизпълнение на същественото задължение по договора за заем и не обезпечават реално

претърпени вреди. Това създава предпоставки за неоснователно обогатяване и противоречи на функциите на неустойката, съответно на принципа за справедливост и добрите нрави, което води до нищожност на клаузата. Дори и да бъде отчетен рискът, който кредиторът поема с необезпечаване на вземанията му, кредиторът е достатъчно овъзмезден с възнаградителната лихва. Предвидената в договора сума за неустойка обаче би го обогатила неоснователно и е недължимата на осн. чл. 26, ал. 1 пр. 3 ЗЗД. След като законът изрично ограничава в чл. 9 ЗЗД свободата на договарянето в рамките на добрите нрави, следва и търговците, страните по сделките и съдът да се съобразяват с тях.

Предвидената клауза е и неравноправна по смисъла на чл. 143, т. 5 ЗЗП, тъй като същата е необосновано висока.

На следващо място, съдът, като съобрази съдържанието на цитираните клаузи намира, че при сключване на процесния договор не е спазено изискването на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, тъй като уговорената в процесния договор неустойка представлява разход по кредита, който следва да бъде включен при изчисляването на годишния процент на разходите – ГПР (индикатор за общото оскъпяване на кредита). Съобразно правилото на чл. 19, ал. 4 ЗПК годишният процент на разходите не може да бъде по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове или във валута, определена с постановление на Министерския съвет на Република България (основен лихвен процент плюс 10 пункта), което към датата на сключване на договора – 15.10.2022 г., означава, че лихвите и разходите по кредита не могат да надхвърлят 52,45 % от заетата сума. Този извод следва от дефиницията на понятието "общ разход по кредита за потребителя", съдържаща се в § 1, т. 1 от ДР на ЗПК, според която това са всички разходи по кредита, включително лихви, комисионни, такси, възнаграждения за кредитни посредници и всички други разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, и по-специално застрахователните премии в случаите, когато сключването на договора за услуга е задължително условие за получаване на кредита, или в случаите, когато предоставянето на кредита е в резултат на прилагането на търговски клаузи и условия; общият разход по кредита за потребителя не включва нотариални такси.

В разглеждания случай е несъмнено, че получаването на кредита е обусловено от заплащането на неустойката. Това е така, защото изискването за предоставяне на обезпечение чрез поръчителство или банкова гаранция съдържа множество ограничения и конкретно определени параметри, които предвид характера, броя и изключително краткия срок за предоставяне, правят задължението за предоставяне на обезпечение изключително трудно изпълнимо. Тридневният срок за предоставяне на обезпеченията е прекомерно кратък и това създава значително затруднение за потребителя заемател, както за предоставяне на обезпечение чрез поръчител, тъй като същият следва да отговаря на критерии, чието изпълнение подлежи на удостоверяване пред заемотателя чрез предоставяне на официални документи, така и относно безусловната банковата гаранция, за учредяването на която също е необходимо набавяне на документи и одобрение от кредитна институция. За заемателя е обективно невъзможно в предвидения тридневен срок да се снабди с посочената информация за всекиго от поръчителите, за да я предостави на заемотателя. Освен това част от изискуемата информация представлява банкова тайна по смисъла на чл. 62, ал. 2 ЗКИ, поради което заемателят следва да ангажира всеки един от поръчителите да се снабди лично с тази информация, което допълнително препятства възможността да се изпълни

договореното задължение в тридневен срок от сключването на договора. Втората алтернативно предвидена обезпечителна мярка предвижда внасянето на сума от заемателя в полза на заемотателя като банкова гаранция. Сумата следва да е в размер на два пъти дължимата главница и лихва. Видно от данните по договора, същият е сключен за заемна сума в размер на 1 800 лв., която следва да бъде погасена за срок от 18 вноски, като се заплати и договорна лихва. Не може да се очаква от длъжника, че в тридневен срок от сключването на договора той ще разполага със сума, равна на два пъти сбора от заемната сума и договорната лихва за цял период на договора, която да предостави като банкова гаранция.

Същевременно в договора и общите условия липсва клауза, която да предвижда освобождаване на заемателя от задължението за плащане на неустойка, ако предостави обезпечение на заема, макар и извън уговорения тридневен срок. Напротив, тридневният срок е уреден като краен и преклузивен, и с неговото изтичане се поражда задължението на заемателя за плащане на неустойката, независимо от неговите последващи действия. Следователно от значение за интереса на кредитора при определяне на неустойката не е обезпечаването на кредита, а спазването на краткия тридневен срок.

Не може да бъде пренебрегнат и фактът, че неизпълнението на задължението за предоставяне на обезпечение е санкционирано с неустойка, чийто размер надхвърля 200 % от размера на заетата сума. Касае се за вземане, което, ако беше включено в размера на годишния процент на разходите, той при всяко положение би надхвърлил законоустановения размер, съгласно чл. 19, ал. 4 ГПК.

От съвкупната преценка на всичко изложено по-горе следва извода, че с предвиждане на въпросната неустойка не се цели обезпечаване на договора, а оскъпяване на заема чрез кумулиране на скрито възнаграждение под формата на неустойка, което обяснява и уредената още при сключването на договора клауза, предвиждаща неустойката да се прибавя към погасителните вноски. Съдът намира, че изначално заемотателят е предвидил невъзможността за изпълнение на договорното задължение, предвидено в чл. 6, поради което в договора е уговорен начин за изплащане на дължимата неустойка. Предвид което основната цел на така уговорената неустойка е да доведе до неоснователно обогатяване на заемотателя за сметка на заемополучателя, до увечаване на подлежаща на връщане сума.

Предвид гореизложеното, процесният договор за кредит е недействителен на основание чл. 22 ЗПК, поради което предявеният главен иск за прогласяване недействителността на договора е основателен и следва да бъде уважен.

По разностите

Предоставената безплатна правна помощ по чл. 38 ЗА представлява по смисъла на чл. 9, ал. 1 вр. чл. 8 ЗДДС безвъзмездна доставка на услуга, която не подлежи на облагане с данък върху добавената стойност по аргумент от по чл. 2, т. 1 ЗДДС, чл. 2, пар. 1, б. „в“ от Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност. Тази услуга не може да се счита за възмездна на основание чл. 38, ал. 2 ЗА по съображения, че възмездяването става впоследствие - с акта на съда, с който насрещната страна, при наличие на предвидените в нормата предпоставки, бива осъдена да заплати адвокатско възнаграждение на оказалия безплатната правна помощ адвокат (Определение № 917 от 02.05.2023г. по ч. гр. д. № 1323/2023 г. на ВКС, IV г.о.).

При този изход от спора, право на разноси има единствено ищецът. В конкретния случай ищецът не е сторил разноси, тъй като е бил освободен от внасяне на държавна такса. В настоящото производство ищецът е бил защитаван безплатно от адв. К. И. Б., поради което и на основание по реда на чл. 38, ал. 2 вр. ал. 1, т. 2 ЗА ответникът следва да бъде осъден да заплати в полза на адв.Б. адвокатско възнаграждение за безплатно представителство по делото в размер на 480 лв., като представените от ответника документи не водят до извод, налагащ ревизиране на извода на съда относно обстоятелството, че ищецът е материално затруднено лице, което е било основание същият да бъде освободен от заплащането на дължимите по делото държавни такси. На основание чл. 78, ал. 6 ГПК ответникът следва да бъде осъден да заплати в полза и по сметка на СРС дължимата държавна такса по делото в размер на 72 лева.

По изложените съображения, съдът

РЕШИ:

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявления от Е. К. С., ЕГН: *****, адрес: гр. С., ул. „Б.“ № 72А, вх. А, ет. 6, ап. 18, срещу „С. К.“ ООД, ЕИК: *****, седалище и адрес на управление: гр. С., бул. „Ц. Ш.“ № 115Е, ет. 5, иск с правно основание чл. 26, ал. 1 ЗЗД вр. чл. 22 ЗПК вр. чл. 146 и чл. 143 ЗЗП, че договор за паричен заем Кредирект № ***** от 15.10.2022 г., сключен между „С. К.“ ООД и Е. К. С-С, е нищожен.

ОСЪЖДА на основание чл. 38, ал. 2, вр. ал. 1, т. 2 ЗАдв „С. К.“ ООД, ЕИК: *****, седалище и адрес на управление: гр. С., бул. „Ц. Ш.“ № 115Е, ет. 5, да заплати на адв. К. И. Б. от РАК, ЕГН: *****, адрес: гр. С., ул. „Г.“ № 31, офис – партер, сумата от **480 лв.**, представляваща адвокатско възнаграждение за оказана в настоящото производство безплатна правна помощ и съдействие на ищеца Е. К. С..

ОСЪЖДА „С. К.“ ООД, ЕИК: *****, седалище и адрес на управление: гр. С., бул. „Ц. Ш.“ № 115Е, ет. 5, да заплати по сметка на Софийски районен съд на основание чл. 78, ал. 6 ГПК сумата от **72 лв., представляваща държавна такса по разгледания главен иск.**

Решението подлежи на обжалване пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването.

Съдия при Софийски районен съд: _____